

Nr 915

Av herr Andersson, Ingvar, m. fl., om förenkling och förbilligande av frökontrollen.

(Lika lydande med motion nr 1102 i Andra kammaren)

Analysering av utsäde på små lokala analyslaboratorier igångsattes i slutet av förra århundradet för att tillgodose jordbrukarnas behov av kontroll mestadels av eget utsäde i fråga om grobarhet och renhet. I och med att utsädehandeln utvecklades tillkom den statliga frökontrollverksamheten. Denna upprättades vid en tidpunkt då två behov förelåg. Dels fanns ett behov för jordbrukarna att tillförsäkra sig en bättre vara, dels hade man behov av att kontrollera en mängd mer eller mindre samvetslösa utsädesföretag, som utnyttjade jordbrukarnas okunnighet. Verksamheten vid den statliga frökontrollen utvecklades till att omfatta plombering, som innebar att staten åtog sig hela kontrollverksamheten, d. v. s. provtagning av varan, efter rensning analys och därefter påsättandet av analysbevis samt en plomb, som innebar att varan hade kontrollerats av staten. Kontrollen utvidgades vidare att omfatta en kontroll av sortäktheten, vilket var lika viktigt vid en tidpunkt, då en vara kunde säljas under det sortnamn säljaren åsatte den. De nämnda uppgifterna åvilar fortfarande den statliga frökontrollen, men förutsättningarna torde så väsentligt ha ändrats att åtskilliga av dess uppgifter och dess organisation är i behov av en översyn.

Den statliga frökontrollen och de kostnader som är förbundna med kontrollverksamheten därutöver torde uppgå till ca 10 milj. kr. per år. Härav kommer huvuddelen på SCF, framgår av bilaga 1. Denna summa kan sättas i jämförelse med den sammanlagda kostnaden för växtförädling i vårt land, som också uppgår till ca 10 milj. kr. Det kan ifrågasättas, om detta är ett rimligt förhållande och om kontrollkostnaderna skall vara lika stora som den produktiva kostnad, som växtförädlingen innebär.

Det har med rätta påpekats att frökontrollen utretts ett otal gånger, men samtidigt har dessa utredningar varje gång mera tagit sikte på att rationalisera och förbättra effektiviteten i de arbetsuppgifter, som frökontrollen har sig ålagda, medan man i intet fall verkligen sökt gå till grunden med vilka uppgifter som i dag är erforderliga för den statliga kontrollverksamheten för att tillgodose målet, som är att tillförsäkra jordbrukarna ett fullgott utsäde och att detta måste göras till minsta möjliga kostnad.

En ny taxa som skulle innebära debitering efter kostnad förväntas träda i kraft inom den närmaste framtiden. Den torde endast medföra omfördelning men ej minskning av kostnaderna.

Det skall från början understrykas, att vi inte kan undvara en frökontroll och likaså att vi bör bibehålla en statlig plombering, men en översikt behöver göras dels beträffande de uppgifter kontrollen skall åta sig, dels beträffande formerna och sättet för kontrollen.

Vi har en utveckling av jordbruk och handel, som medfört ett helt annat läge än då SCF tillkom. Å ena sidan är jordbrukarna i dag utbildade och medvetna om kvalitet på ett helt annat sätt, och å andra sidan har utsädesföretagen genom strukturrationalisering blivit ett fåtal ansvars- och kvalitetsmedvetna företag, där Föreningsrörelsen jämte Svalöf svarar för ca 65 procent och Weibulls för ca 25 procent, eller totalt 90 procent av marknaden, vartill kommer en rad mindre företag. Det företag som inte går in för att tillhandahålla en god kvalitet kan inte existera i den hårda konkurrensen på utsädesmarknaden.

Härvid skall framhållas, att den statliga kontrollen inte innebär någon garanti, utan leverantören av utsädet är den som under alla omständigheter både i praktiken och juridiskt sett svarar för den varas kvalitet som han levererar.

En annan uppgift för frökontrollen som helt ändrats är den nämnda efterkontrollen, som innebär att sortäktheten kontrolleras med hjälp av parcellodling av prover uttagna ur partierna. Tidigare var kvantiteterna av utsäde av nya sorter mycket små, och det fanns ett behov att vidmakthålla och uppföröka sorterna genom en särskild organisation. Det var här som frökontrollen fick en väsentlig uppgift. I dag är de kvantiteter av nya sorter som utsläppes från växtförädlingsanstalterna så stora, att behovet av mellan-generationer praktiskt taget är helt borta. Det kan påpekas att man i ett flertal länder har gått in för att inskränka antalet generationer och i och för sig torde det ur praktisk synpunkt vara lämpligt med endast två generationer. Genom detta skulle efterkontrollen av den stora kvantiteten av generationer efter original- eller B-varan kunna slopas helt, då dessa varor inte skulle behöva användas som utsäde. Det bör bemärkas att om för närvarande fältkontrollen medför kassation av ett parti, så vidarebefordras detta blott till den som låtit plombera partiet utan skyldighet för denne att lämna uppgift därom till köparen och utan någon som helst påföljd, utom i det fall då köparen själv söker rätt att plombera ytterligare en generation.

Vårt jordbruk är i dag i sjunkande vad beträffar arealen, medan däremot den kvalitet som jordbrukarna köper av utsäde från handeln ökar, varför vi kan förutspå att kvantiteten spannmål som skall plomberas inte kommer att sjunka, medan däremot kvantiteten frö för jordbruksändamål i stor utsträckning kommer att minska men i viss mån kompenseras av en ökad

kvantitet av grönytegräs. Icke desto mindre har vi i dag en överkapacitet inom frökontrollverksamheten. Antalet frökontrollanstalter och deras beläggning framgår av bilaga 2.

Vid flera tillfällen har jämförelser och undersökningar gjorts beträffande effektiviteten på de olika anläggningarna, och man har kunnat komma fram till att en alltför stor anläggning är för dyrbar genom att för många administrativa uppgifter åläggs den ledande personalen och samtidigt att en för liten anläggning ej heller är ekonomisk, då denna kommer att sakna specialister. En optimal storlek torde vara för 35 000—40 000 analyser, vilket skulle innebära att antalet kunde minskas till hälften.

Det har vid vissa tillfällen ifrågasatts om inte anstalterna av enskild karaktär vid företagen skulle kunna auktoriseras. Om detta kan befinnas vara billigare för konsumenten bör en sådan ordning kunna genomföras. Därvid kan anknytas till frågan om ansvar, då det nuvarande systemet inte innebär någon garanti eller något ansvar för den kontrollerande myndigheten. Det kan ifrågasättas om inte analysen och garantin mera bör jämföras med en VDN-märkning, där dock staten har ansvaret för analysernas utförande respektive för kontroll av att analys och plombering utföres riktigt.

Vidare bör de praktiska uppgifterna genomgås, och man bör undersöka, huruvida dessa dels kan förbilligas, dels förenklas. Samtidigt måste påpekas att inte minst i samband med införande av skydd för växtförädlingen nya uppgifter lämpligen kommer att åläggas frökontrollverksamheten. Framför allt de undersökningar av sorter som skall skyddas måste underkastas frökontroll för att utröna om dessa fyller bestämmelserna om enhetlighet och stabilitet m. m.

En väsentlig uppgift för frökontrollen har angetts vara forskning och upplysning. Givetvis är dessa uppgifter viktiga och bör finnas inom landet. Det kan dock ifrågasättas om icke dessa uppgifter borde förläggas till Lantbrukshögskolan, och därvid ifrågasättes om inte en filial eller huvudanstalt borde ligga vid Ultuna. Forskningen kunde då samordnas med Lantbrukshögskolan. Detta är desto mera angeläget som de forskare inom nämnda område, vilka önskar arbeta på licentiat- eller doktorsavhandling, måste utföra dessa arbeten på Lantbrukshögskolan.

Som sammanfattning av synpunkterna kan sålunda anges följande:

1. Frökontrollkostnaden är orimligt hög — lika stor som växtförädlingskostnaden och behöver översyn beträffande uppgifter och organisation.

Detta kan ske genom

- a) minskning av antalet anstalter från 8 till 4;
- b) minskning av antalet generationer i plomberingssystemet till två, varvid efterkontroll av generation två slopas.

2. Det bör finnas möjlighet till auktorisation för analyslaboratorium vid större utsädesföretag under SCF:s kontroll.

Med hänvisning till det anförda hemställas,
att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära
en utredning syftande till att förenkla och förbilliga frökontrollen.

Stockholm den 28 januari 1970

Ingvar Andersson (m)

N. Yngve Nilsson (m)

Ebbe Ohlsson (m)

Bilaga 1

Statens Centrala Frökontrollanstalt

År	Statsanslag				Inkomster
	Löner och lönekostnadsupplägg	Provtagn., plomb., fältkontroll m m	Övrigt	Totalt	
	tkr	tkr	tkr	tkr	
1966/67	3 742	842	679	5 263	
1967/68	4 073	862	704	5 639	
1968/69	4 411	897	832	6 140	
1969/70	5 519	942	1 213	7 674	5 200
1970/71, förslag	5 980	942	1 221	8 143	5 300

Bilaga 2

Antalet registrerade prov per verksamhetsår 1962—63/1967—68

Verksamhetsår	Frökontrollanstalt									Totalt
	Solna	Råby	Umeå	Landskrona	Getinge	Örebro	Skara	Lindköping		
1962—63	44 987	16 374	1 723	28 765	13 470	17 519	23 663	18 596	1962—63	155 097
1963—64	38 083	14 278	1 047	27 061	7 800	11 709	18 648	15 210	1963—64	133 816
1964—65	32 609	14 470	2 615	29 441	8 157	9 805	24 671	12 057	1964—65	133 825
1965—66	34 710	24 748	3 021	30 919	9 847	14 410	24 699	19 585	1965—66	¹ 161 939
1966—67	27 418	19 125	2 791	25 849	10 131	12 634	19 182	15 079	1966—67	132 209
1967—68	31 186	18 247	2 757	24 796	9 914	12 245	22 904	13 342	1967—68	135 391

¹ ej fullt verksamhetsår.

² förmodligen betningsrestriktioner, ett markant ökat antal jordbrukare-prov.